

*Оксана МАКСИМ,
Оксана МАРОЧКОВИЧ
(Дрогобич, Україна)*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДОШКІЛЬНОЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

В Україні, як і в усьому світі, значна увага приділяється інклюзивній освіті, щопередбачає забезпечення рівного доступу до неї усім дітям з урахуванням різноманітності їхніх особливих освітніх потреб та індивідуальних можливостей. Основами її організації є розуміння сутності особистості дитини: її цінність не залежить від здібностей і досягнень; кожен здатен відчувати і думати, має право на спілкування і на те, щоб бути почутим; усі люди потребують один одного тощо. Трансформація освітньої ідеології дає змогу усвідомити сучасні тенденції гуманізації суспільства, а також актуалізує спектр проблем соціально-психологічного і педагогічного характеру, наголошуючи на тому, що для освіти головною є Дитина – отримання нею соціального та освітнього досвіду з однолітками.

У демократичному суспільстві дитину із особливостями розвитку розглядають як унікальну особистість. Вона може навчатися разом із однолітками, що є підходом, відомим як інклюзія або залучення. Він передбачає врахування та задоволення потреб дітей, що мають різні види освітніх чи фізичних потреб. Основна ідея полягає у тому, щоб створювати таке освітнє оточення, де всі можуть навчатися разом, незалежно від індивідуальних характеристик чи обставин. Різноманітність підсилює різні сторони людського життя, а інклюзія передбачає пошук шляхів здобуття освіти для всіх [1].

Дитина з особливими освітніми потребами – особа, що не досягла повноліття, та має потребу у додатковій підтримці в освітньому процесі. Цим терміном позначаються різні категорії дітей, зокрема й ті, що мають вади психофізичного розвитку, діти-інваліди, діти-біженці, діти-мігранти,

діти – представники національних чи релігійних меншин, діти з соціально незахищених сімей, безпритульні, діти-сироти, діти із захворюваннями тощо. У предметному полі інклюзії дошкільної освіти поняття «діти з особливими освітніми потребами» охоплює осіб, що мають вади психофізичного розвитку, та дітей-інвалідів [2, с. 11–12]. Вони часто здаються нездібними, а більшість педагогів дитячих садків недостатньо знають про їхні проблеми і не готові до їхнього включення у процес навчання. З іншого боку, батьки дитини з особливими потребами не знають, як відстоювати права на освіту та відчувають страх перед системою, а також загальну неготовність суспільства до прийняття такої особи.

Виникає необхідність створення в освітній галузі інклюзивної культури як компонента загальної корпоративної культури ЗДО. Її треба розуміти як особливу систему відносин суб'єктів освітнього процесу (адміністрації, педагогічних працівників, вихованців, батьків, соціальних партнерів, медиків), що функціонує на основі прийнятих цінностей і принципів інклюзії, дає змогу взаємодіяти в умовах різноманітності для виконання місії дитячого садка. Розкривається подібна культура через такі аспекти: гуманне ставлення до дітей з вадами здоров'я; загальна система освітнього середовища виховного закладу.

Дошкільна освіта має здійснюватися тільки в контексті реальних взаємовідносин. Йдеться про спеціально організований педагогічний процес, який повинен забезпечувати кожному вихованцю можливості для навчання, але з урахуванням його особливих освітніх потреб. Спілкуючись і навчаючись, у дітей підвищується рівень соціалізації, вони адаптуються до умов зовнішнього середовища, відбувається руйнування комунікативних бар'єрів. Дотримання основних принципів інклюзії (рівність можливостей, збагачення та адаптація освітнього простору, прийняття, індивідуалізація, співпраця з батьками) покликане створити відкрите та підтримувальне оточення, де кожен дошкільник може відчути

себе важливим членом освітньої спільноти та розвиватися відповідно до своїх можливостей [3].

Інклюзивна дошкільна освіта – система освітніх послуг, яка задовольняє право дитини на освіту та право навчатися за місцем проживання. Сьогодні вона гарантована державою, базується на принципах недискримінації, багатоманітності, ефективного залучення і включення до освітнього процесу всіх учасників, забезпечує додаткові можливості та постійну (чи тимчасову) допомогу (супровід) дитині з особливими потребами [2].

Сказане визначає низку освітніх завдань, серед яких основними є: забезпечення різнобічного розвитку вихованців з особливими освітніми потребами та їхньої соціальної адаптації, збереження і зміцнення здоров'я (фізичного і психічного), розвиток індивідуальних особливостей; «розкриття» дитини через створення і застосування освітньої програми, що має відповідати її «особливим» здібностям.

Отож, інклюзія ставить нові виклики перед сучасною дошкільною освітою, потребує підвищення рівня кваліфікації педагогічних працівників, а також розвитку компетентності батьків у напрямі виховання дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивна дошкільна освіта не може бути досягнута, якщо дорослі недостатньо усвідомлюють її переваги, мають несформовані або застарілі думки про освітні здібності та потреби дітей з обмеженими можливостями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гноєвська О. Інклюзивна освіта як психолого-педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2011. Вип. 18. С. 40–43.
2. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / укладачі Н. Заєркова, А. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
3. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу у 2023/2024 н. р. у закладах дошкільної освіти. *Лист МОН від 21.08.2023 р. № 1/12490-23*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2490729-23#Text>